

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

RKR-61-24/07/DN-4/07

Kraków, dn. 11 kwietnia 2007 r.

DECYZJA Nr RKR - 31/2007

Stosownie do art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.) i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 18, poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu - z urzędu - postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

I.

na podstawie art. 23c ust. 1 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ww. ustawy **uznaje się za naruszające zbiorowe interesy konsumentów praktyki** stosowane przez Wyższą Szkołę Handlową w Krakowie, polegające na stosowaniu we wzorcu umowy o naukę postanowień w brzmieniu:

1. *„Ze względu na sposób organizacji procesu dydaktycznego wypowiedzenie umowy obie strony mogą dokonać ze skutkiem na koniec semestru (...)”*,

które jest zbieżne z postanowieniem umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone;

2. *„Student wyraża zgodę na wykorzystanie danych osobowych – przetwarzanie danych osobowych w taki sposób, jaki jest konieczny do realizacji przedmiotu niniejszej umowy wg standardów (procedur) stosowanych przez Szkołę, w tym informacyjnych do kształtowania wizerunku Szkoły jako instytucji funkcjonującej na forum publicznym. (...)”*,

które jest sprzeczne z art. 24 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.),

i nakazuje zaniechanie ich stosowania;

II.

na podstawie art. 23e ust. 1 i 2 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ww. ustawy **uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę** stosowaną przez Wyższą Szkołę Handlową w Krakowie, polegającą na stosowaniu w Rozporządzeniu Rady Założycielskiej Nr RRZ/1/09/01/2006, którego zapisy mają zastosowanie we wzorcu umowy o naukę na podstawie §3 tego wzorca umowy - postanowienia w brzmieniu:

„Czesne za każdy podjęty semestr studiów jest bezzwrotne. W realizacji ratalnej odpłatności chesnego student jest zobowiązany do wpłacenia brakujących rat, które pozostały do zakończenia semestru w przypadku przerwania studiów lub innych przypadków losowych uniemożliwiających kontynuowanie studiów”,

które jest zbieżne z postanowieniem umownym wpisanym na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone

i jednocześnie stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 26 lutego 2007 r.

Uzasadnienie

W dniu 3 listopada 2006 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura Urzędu w Krakowie (dalej „Prezes UOKiK”) wszczął postępowanie wyjaśniające mające na celu ustalenie, czy zapisy zawarte we wzorach umów zawieranych ze studentami na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365 ze zm.) i w regulaminach studiów, stosowanych przez Wyższą Szkołę Handlową w Krakowie (dalej też „Uczelnia”), nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych określonych przepisami Kodeksu cywilnego oraz czy nie stanowią naruszenia uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Uczelnia przedłożyła:

- *Regulamin studiów,*
- *wzór umowy o naukę,*
- *Rozporządzenie Rady Założycielskiej Nr: RRZ/1/09/01/2006 dotyczące odpłatności za studia na podstawie § 29 Regulaminu studiów obowiązującego w Wyższej Szkole Handlowej w Krakowie (zwane dalej „Rozporządzeniem nr 1”),*
- *Rozporządzenie Rady Założycielskiej Nr: RRZ/2/09/01/2006 dotyczące odpłatności za studia w Wyższej Szkole Handlowej w Krakowie w roku akademickim 2006/2007 (rozpoczynającym się w dniu 1 X 2006 roku) oraz 2007/2008 (rozpoczynającym się w drugiej połowie lutego 2007 roku).*

Przeprowadzona analiza przedłożonych dokumentów wykazała, że wzorzec umowy oraz Rozporządzenie nr 1 mogą zawierać postanowienia, które zostały wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Ponadto, w ocenie Prezesa UOKiK, jeden z zapisów umowy o naukę może być sprzeczny z art. 385³ pkt 5 k.c. oraz art. 24 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.).

I tak, Prezes UOKiK uznał, iż”

1. zapis § 5 ust.2 wzorca umowy o naukę:

„Ze względu na sposób organizacji procesu dydaktycznego wypowiedzenie umowy obie strony mogą dokonać ze skutkiem na koniec semestru (...)”

jest zbliżony treścią do - wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, w dniu 20 czerwca 2006 r. pod nr 759 - klauzuli w brzmieniu:

„Student ma prawo do rozwiązania umowy z końcem danego semestru tj. z dniem 28 lutego w semestrze zimowym i z dniem 30 września w semestrze letnim (...)”,

2. zapis pkt 10 Rozporządzenia nr 1, w brzmieniu:

„Czesne za każdy podjęty semestr studiów jest bezzwrotne. W realizacji ratalnej odpłatności czesnego student jest zobowiązany do wpłacenia brakujących rat, które pozostały do zakończenia semestru w przypadku przerwania studiów lub innych przypadków losowych uniemożliwiających kontynuowanie studiów”,

jest zbliżony treścią do - wpisanej do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone w dniu 25 sierpnia 2006 r. pod nr 835 - klauzuli w brzmieniu:

„W przypadku przerwania studiów w trakcie semestru, student zobowiązany jest do zapłacenia czesnego za cały semestr, a czesne zapłacone nie podlega zwrotowi”,

3. zapis z § 6 ust.2 zdanie pierwsze wzorca umowy, w brzmieniu:
„Student wyraża zgodę na wykorzystanie danych osobowych – przetwarzanie danych osobowych w taki sposób, jaki jest konieczny do realizacji przedmiotu niniejszej umowy wg standardów (procedur) stosowanych przez Szkołę, w tym informacyjnych do kształtowania wizerunku Szkoły jako instytucji funkcjonującej na forum publicznym. (...)” - jest sprzeczny z art. 385³ pkt 5 k.c.

Uwzględniając powyższe, w dniu 12 lutego 2007 r., postanowieniem Nr RKR-129/2007, zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Wyższą Szkołę Handlową w Krakowie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu we wzorcu umowy oraz w Rozporządzeniu Rady Założycielskiej Nr RRZ/1/09/01/2006 cytowanych wyżej postanowień

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania – pismem z dnia 27 lutego 2007 r. - Uczelnia uznała stanowisko Prezesa UOKiK i poinformowała, iż dokonała zmian kwestionowanych postanowień. Jednocześnie, Uczelnia przedłożyła dokumenty w postaci:

- wzorca umowy o naukę, uwzględniającego naniesione poprawki
- Rozporządzenia Rady Założycielskiej Nr RRZ/1/26/02/2007 dotyczącego odpłatności za studia w Wyższej Szkole Handlowej w Krakowie,
- Rozporządzenia Rady Założycielskiej Nr RRZ/2/26/02/2007 dotyczącego odpłatności za studia w Wyższej Szkole Handlowej w Krakowie, w roku akademickim 2007/2008 (rozpoczynającym się w dniu 1X 2007 roku) oraz 2008/2009 (rozpoczynającym się w drugiej połowie lutego 2008 r.).

Zmiany dokonane przez Uczelnię polegają na:

1. usunięciu zapisu § 5 ust. 1 oraz kwestionowanego fragmentu § 5 ust. 2 wzorca umowy i zastąpieniu ich nowym w brzmieniu: *„ Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony z możliwością wypowiedzenia w formie pisemnej przez obie strony w każdym czasie z zachowaniem 30 dniowego okresu wypowiedzenia”* (§ 5 ust. 1 nowego wzoru umowy);
2. zastąpieniu zdania pierwszego dotychczasowego zapisu z § 6 ust. 2 wzorca umowy tekstem: *„Student wyraża zgodę na wykorzystanie danych osobowych – przetwarzanie danych osobowych w taki sposób, jaki jest to konieczne do realizacji przedmiotu niniejszej umowy”;*
3. wydaniu – w dniu 26 lutego 2007 r. - Rozporządzenia Rady Założycielskiej Nr RPZ/1/26/02/2007, zgodnie z którym dotychczasowy zapis o niezwracaniu czesnego za każdy podjęty semestr został zastąpiony nowym, o następującej treści: *„ Czesne do dnia rozwiązania umowy o świadczenie usług edukacyjnych jest bezzwrotne. W realizacji ratalnej odpłatności czesnego student jest zobowiązany do wpłacenia brakujących rat, które pozostały do rozwiązania umowy o świadczenie usług edukacyjnych”* (pkt 10 Rozporządzenia Nr RRZ/1/26/02/2007).

Prezes UOKiK ustalił, co następuje:

Wyższa Szkoła Handlowa w Krakowie jest uczelnią niepubliczną, wpisaną do Rejestru uczelni niepublicznych i związku uczelni niepublicznych, prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nr 40. Jednym z podstawowych zadań uczelni

jest kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie odbywa się odpłatnie w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Zgodnie z art. 160 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, organizacje i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów. Natomiast, zgodnie z ust. 3 tego przepisu, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Stosowany przez Uczelnię wzór umowy o naukę jest wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 k.c., którego postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Uczelnia zawiera ze studentami. W przedmiotowej sprawie wzorcem umownym jest również Rozporządzenie rady Założycielskie Uczelni, które reguluje zasady odpłatności za naukę, i którego zapisy mają zastosowanie w ww. wzorcu umowy na podstawie §3 tego wzorca. Odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z art. 750 k.c. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Występują w niej zatem dwie strony: Uczelnia i student.

Studenci, z którymi Uczelnia zawiera umowy o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych, są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast Uczelnia jest traktowana jako przedsiębiorca, tj. podmiot świadczący odpłatnie usługi edukacyjne, którego działalność ma charakter gospodarczy. Stanowisko to potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z 7.04.2004 r. sygn. akt III SK 22/2004) oraz orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28.09.2005 r. sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12.12.2005 r. sygn. akt XVII Amc 80/2004).

W świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (są to tzw. niedozwolone postanowienia umowne). Jak stanowi § 3 tego przepisu, nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych ze wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Treść art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów” – wskazuje, że jej przepisy mają zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Zatem warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców naruszają jej przepisy i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowanych przez Uczelnię wzorców umów. Wzorce te mają zastosowanie przy zawieraniu – wymaganych prawem – umów ze studentami. Dotyczą one zatem obecnych i wszystkich potencjalnych studentów Szkoły, co oznacza, że mogą mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Zatem niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Art. 23a ust. 1 zd. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Art. 23a ust. 2 precyzuje zatem klauzulę generalną zawartą w ust. 1, poprzez egzemplifikację najczęściej występujących form zjawiskowych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Jednak, w jednym przypadku, przepis z ust. 2 wprost uznaje za jedną z praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów stosowanie postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Aby było możliwe stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, tj.:

- działania przedsiębiorcy muszą nosić znamiona bezprawności,
- działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, że „działanie bezprawne” to zachowanie sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tj. niezależnym od wystąpienia szkody czy też zamiaru po stronie przedsiębiorcy dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zakwestionowanym działaniem Uczelni w niniejszej sprawie jest posługiwanie się w stosunku do konsumentów – studentów zapisami we wzorcu umowy, których treść jest tożsama z treścią postanowień uznanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i które zostały wpisane do Rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Zgodnie z art. 479⁴² k.p.c. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca uznanych za niedozwolone i zakazuje ich stosowania. Z brzmienia art.479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵§2 k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK na podstawie którego dokonany jest wpis postanowienia do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵ k.p.c. została rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. w sprawie o sygn. akt. III SZP 3/06. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, tj. zakaz stosowania klauzuli wpisanej do Rejestru dotyczy wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, których dotyczył wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przy czym, jak podniósł Sąd, zakazane jest

wykorzystywanie nie tylko klauzuli w identycznym brzmieniu, ale także klauzuli o zbliżonej treści, która wywołuje takie same skutki, jak klauzula już wpisana.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że Uczelnia, w zakresie odpłatnego kształcenia w formie studiów niestacjonarnych, jest przedsiębiorcą i że stosuje we wzorcu umowy zawieranej ze studentami oraz w Rozporządzeniu Rady Założycielskiej regulującym zasady odpłatności za studia następujące postanowienia:

1. *Ze względu na sposób organizacji procesu dydaktycznego wypowiedzenie umowy obie strony mogą dokonać ze skutkiem na koniec semestru (...)*”,
2. *„Student wyraża zgodę na wykorzystanie danych osobowych – przetwarzanie danych osobowych w taki sposób, jaki jest konieczny do realizacji przedmiotu niniejszej umowy wg standardów (procedur) stosowanych przez Szkołę, w tym informacyjnych do kształtowania wizerunku Szkoły jako instytucji funkcjonującej na forum publicznym. (...)*
3. *„Czesne za każdy podjęty semestr studiów jest bezwrotne. W realizacji ratalnej odpłatności chesnego student jest zobowiązany do wpłacenia brakujących rat, które pozostały do zakończenia semestru w przypadku przerwania studiów lub innych przypadków losowych uniemożliwiających kontynuowanie studiów”*

Zatem, w celu udowodnienia bezprawności działań Uczelni należy wykazać, że ww. zapisy z pkt 1 i 3 są tożsame z zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone, natomiast zapis cytowany wyżej w pkt 2 jest sprzeczny z art. 24 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.).

ad 1

Jak już wyżej wskazano, umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy zlecenia. Zgodnie z art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie, licząc się oczywiście z konsekwencjami, jakie się z tym wiążą. Nie można też – zgodnie z § 3 tego przepisu – zrzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów. Wypowiedzenie umowy wiąże się z określonymi skutkami, które są zróżnicowane w zależności od tego, kto wypowiada umowę. Jeżeli uczynił to dający zlecenie, to powinien przyjmującemu zlecenie: zwrócić uzasadnione wydatki, a przy odpłatnym zleceniu uiścić ponadto odpowiednią część umówionego wynagrodzenia oraz jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien naprawić także ewentualną szkodę. Jeżeli umowę zlecenia wypowiedział przyjmujący je, to powinien rozliczyć się z otrzymanych zaliczek, a jeżeli to uczynił bez ważnego powodu – jest także odpowiedzialny za ewentualną szkodę powstałą z tego tytułu.

Jak wynika z powyższego, nie można ograniczać - stronom umowy zlecenia - prawa do wypowiedzenia jej w każdym czasie, co ma miejsce w rozpatrywanym przypadku. Postanowienie z § 8 ust. 1 wzorca umowy przewiduje prawo wypowiedzenia umowy, jednak wyłącznie ze skutkiem na koniec semestru. W efekcie student do końca semestru, w którym została wypowiedziana umowa, związany jest jej postanowieniami, co oznacza m.in. uiszczanie wszelkich świadczeń z niej wynikających, czyli przede wszystkim chesnego. Należy zwrócić uwagę, iż skutek wypowiedzenia umowy na koniec semestru jest również przewidziany dla Uczelni. Ponadto, jak wskazuje dalsza treść § 5 ust. 3, Uczelnia może wypowiedzieć umowę w każdym czasie i bez okresu wypowiedzenia w przypadku: zalegania z płatnościami wobec Uczelni, działania na szkodę Uczelni,

niezgodnego z prawem działania studentów działania studenta w sposób niegodny studenta uczelni wyższej oraz rozpoczęcia postępowania likwidacyjnego lub upadłościowego wobec Uczelni. Jak uznał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku z dnia 28.09.2005 r. (sygn. akt XVII AmC 18/05), zapis taki „*narusza dobre obyczaje, jak rzetelność i uczciwość kupiecką i rażąco narusza interesy konsumenta/studenta, który jest zmuszony do poniesienia dodatkowych kosztów w postaci naliczenia czesnego za semestr nauki, z której nie korzysta, w sytuacji, gdy z ważnych powodów wypowiedział umowę*”.

Prezes UOKiK uznał zatem, że zapis z § 5 ust. 2 wzorca umowy jest zbieżny w swej treści i skutkach z następującym zapisem umieszczonym już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 20.06.2006 r. pod nr 759: „*Student ma prawo do rozwiązania umowy z końcem danego semestru, tj. z dniem 28 lutego w semestrze zimowym i z dniem 30 września w semestrze letnim(...)*”;

Powyżej wskazana klauzula również ogranicza uprawnienie studenta do rozwiązania umowy, w tym przypadku do ściśle określonych dwóch terminów (na koniec semestru zimowego i letniego), a tym samym pozbawia go możliwości wypowiedzenia umowy w każdym czasie. Zbieżność obu postanowień, tj. wpisanego do Rejestru i stosowanego przez Uczelnię, jest więc oczywista. Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 5 ust. 2 wzorca umowy, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

ad 2

Jak wyżej wskazano – zgodnie z art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy.

W ocenie Prezesa UOKiK pod kątem bezprawności należało ocenić stosowanie we wzorcu umowy o naukę (zapis z § 6 ust.2 zdanie pierwsze), postanowienia w brzmieniu: „*Student wyraża zgodę na wykorzystanie danych osobowych – przetwarzanie danych osobowych w taki sposób, jaki jest konieczny do realizacji przedmiotu niniejszej umowy wg standardów (procedur) stosowanych przez Szkołę, w tym informacyjnych do kształtowania wizerunku Szkoły jako instytucji funkcjonującej na forum publicznym. (...)*”

Postanowienie w takim kształcie przyznaje Uczelni szczególne uprawnienie do przetwarzania danych osobowych swoich klientów (studentów) w celach marketingowych. W ocenie Urzędu, nie powinno się zobowiązywać konsumentów do udzielania zgody na wykorzystanie ich danych osobowych w sposób, jaki ma miejsce w rozpatrywanym przypadku, tj w umowie naukę. Kwestionowane postanowienie nie przyznaje bowiem konsumentowi możliwości wyboru, czy chce aby jego dane osobowe poddane były obróbce marketingowej („...do kształtowania wizerunku Szkoły jako instytucji funkcjonującej na forum publicznym...”), czy też sobie tego nie życzy - np. poprzez wprowadzenie możliwości wykreślenia odpowiedniej części klauzuli. Nie można wykluczyć, iż Uczelnia będzie miała studentów, którzy nie będą mieli woli wyrażenia zgody na wykorzystanie swoich danych osobowych w celach marketingowych, a jedynie na potrzeby realizacji zawartej ze Uczelnią umowy. Postanowienie umowy w powyższym kształcie, ustanawiające w istocie przymus udzielenia zgody na dokonywanie operacji marketingowych danymi osobowymi studentów. Tymczasem, zgodnie z treścią art. 24 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, w przypadku

zbierania danych osobowych od osoby, której dotyczą, administrator danych (Uczelnia) jest obowiązany poinformować tę osobę m.in. o dobrowolności albo obowiązku podania danych, a jeżeli taki obowiązek istnieje, o jego podstawie prawnej. W rozpatrywanym przypadku, Uczelnia nie dopełniła wskazanego wyżej obowiązku.

W świetle powyższego, Prezes Urzędu uznał, iż stosowanie przez Uczelnię zapisu z § 6 ust.2 wzorca umowy o naukę jest sprzeczne z art. 24 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie danych osobowych.

ad 3

Zapis z pkt 10 Rozporządzenia nr 1 związany jest z § 5 ust 2 wzorca umowy stanowiąc, że wypowiedzenie umowy jest skuteczne wyłącznie na koniec semestru, a Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów, do końca tego semestru. W pkt ad 1 (powyżej) wskazano już, jakie konsekwencje przewiduje Kodeks cywilny w związku z wypowiedzeniem umowy zlecenia. I takie też konsekwencje powinny mieć tu miejsce. Autorytarne stwierdzenie, że Uczelnia nie zwraca studentowi opłat za studia, pomimo wypowiedzenia umowy i faktycznego niekorzystania ze świadczonych przez nią usług, nie mieści się zatem w dyspozycji art. 746 § 1 k.c. Skoro bowiem umowa o odpłatne świadczenie usług została wypowiedziana i student nie korzysta już z tych usług, odpada konieczność dalszego uiszczania wynagrodzenia przyjmującemu zlecenie, tj. Uczelni. Stosowane przez Uczelnię postanowienie stanowi zatem naruszenie istoty umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej strony jest odpowiednikiem świadczenia drugiej.

Postanowienie takie uznane już zostało kilkakrotnie przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone, gdyż zgodnie z art. 385³ pkt 13 k.c. niedozwolonym postanowieniem umownym jest postanowienie, które przewiduje utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiadają, rozwiązują lub odstępują od umowy.

Prezes UOKiK uznał, że ww. zapis jest zbieżny z następującymi klauzulami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 3.04.2006 r. pod nr 625: „*W przypadku rezygnacji w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 25.08.2006 r. pod nr 833: „*Czesne nie podlega zwrotowi, jeżeli student w trakcie semestru przerwał studia*”.

Powyższe postanowienia umowne wskazują, że nie zwraca się opłat uiszczonych przez studenta za cały semestr, w przypadku, gdy rezygnuje on w trakcie trwania tego semestru z dalszej nauki. Zatem Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z pkt 10 Rozporządzenia Rady Założycielskiej Nr RRZ/1/09/2006, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 23a ust. 1 zd. 2, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 ustawy – powołanego na wstępie uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - należy przyjąć, że ze zbiorowymi

interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska (wyrok SA z 24.01.1991 r., XV Amr 8/90; 4.07.2001 r. XVII Ama 108/00; 23.20.2002 r. XVII Ama 133/2001).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: *„nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów”*.

Stosowany przez Uczelnię wzorec umowy wykorzystywany jest przy zawieraniu umów ze studentami. Stroną takiej umowy są zarówno wszyscy aktualni studenci Uczelni, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że student podejmujący odpłatną naukę na Uczelni nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż nie jest ona z nim indywidualnie negocjowana, należy uznać, że wszelkie zawarte w niej bezprawne zapisy, godzą w jego interes.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że obie przesłanki zostały spełnione, co oznacza, iż Uczelnia dopuściła się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

W tym miejscu Prezes UOKiK uwzględnił, iż Uczelnia uznała jego stanowisko, co skutkowało zmianą kwestionowanych zapisów we wzorcu umowy. Jednakże, do daty wydania niniejszej decyzji, nie zostało udokumentowane praktyczne odstępianie od stosowania w umowach kwestionowanego postanowienia np. poprzez rozpoczęcie akcji aneksowania dotychczasowych umów. W ocenie Prezesa UOKiK samo oświadczenie o dokonaniu zmian we wzorcu umownym niej jest wystarczającym dowodem do stwierdzenia zaniechania zarzucanej praktyki.

Zgodnie z art. 23c ust. 1 ustawy o ochronie (...) Prezes UOKiK w decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nakazuje jej zaniechania.

Mając powyższe na uwadze, postanowiono, jak w pkt I sentencji.

Prezes UOKiK Uwzględnił ponadto, iż Rada Założycielska Uczelni wydała Rozporządzenie nr RRZ/1/26/02/2007, zmieniające – w zakresie wskazanym przez Prezesa UOKiK - dotychczas obowiązujące Rozporządzenie Nr 1. Podkreślenia wymaga, iż w myśl § 2 ust 3 wzoru umowy zasady uiszczania opłat regulują stosowne rozporządzenia Rady Założycielskiej Uczelni. Oznacza to, że aktualne zapisy tych rozporządzeń mają bezpośrednie zastosowanie do umów zawieranych przez Uczelnię ze studentami. Należało zatem uznać, że dzień wejścia w życie Rozporządzenia, w którym zmieniony został kwestionowany zapis, tj 26 lutego 2007 r., jest dniem zaniechania stosowania zarzucanej Uczelni praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z art. 23e ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...) Prezes UOKiK nie wydaje decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej jej zaniechanie, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 23a. W tym przypadku Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w pkt II sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury UOKiK w Krakowie - 31 – 011 Kraków, Pl. Szczepański 5.

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Leszek Piekarz
Zastępca Dyrektora Delegatury UOKiK w Krakowie

Otrzymuje:

1. Wyższa szkoła Handlowa w Krakowie
ul. Smoleńsk 14
31-112 Kraków